

Apžvalga

Nr. 44

1946. IX. 7

II metai

JAV netoleruos jokios diktatūros

SVARBI JAV UŽS. REIK. MINISTRO POLITINĖ KALBA PASAKYTA VAKAR STUTTGARTE

Stuttgartas, IX. 6. Šiandien po pietų Stuttgarto operos rūmuose JAV užs. reik. min. J. Byrnes pasakė svarbią politinę kalbą, kurios klausėsi 2000 aukštų amerikiečių, sąjungininkų ir vokiečių pareigūnų. Pirmose eilėse buvo gen. McNarney, gen. Clay, trys amerikiečių zonos vokiečių min. pirmininkai. Min. J. Byrnes atlydėjo jo patarėjai Paryžiaus Taikos Konferencijoje senatoriai Tom Connally ir Arthur Vandenberg. Si min. Byrnes kalba buvo transliuojama visais amerikiečių, britų ir prancūzų Vokietijos zonų radijo siųstuvais, o taip pat retransliuojama JAV siųstuvais.

Min. Byrnes pradėjo savo kalbą išreiškdamas viltį, kad Vokietija, pasikliaudama JAV demokratiškumu ir taikos pamėgimu nepapildys daugiau tokios klaidos, kokią padarė JAV myli taiką, todėl niekada neleis, kad viena valstybė kitai jėga primestų savo valią. 1917 m. JAV laikėsi toli nuo Europos interesų ir net nedalyvavo Tautų Sąjungoje. Tačiau daugiau mes nepapildysim tos klaidos ir Europos reikalai JAV bus visada artimi. Mes daug prisidėjome suorganizuoti JTO, kad visiems laikams būtų užkirstas kelias agresiniams karams ir mes JTO remsiame visomis jėgomis ir priemonėmis. JAV trokšta nuolatinės taikos sau ir kitiems pasaulio kraštams.

Toliau min. Byrnes perėjo prie Vokietijos reikalų ir pažymėjo, kad Vokietija vienos kartos bėgyje sukėlė du karus nuteriodama kaimyninius kraštus, tad ji turi prisidėti prie tų kraštų atstatymo. Tačiau mes nenorime padidinti Vokietijos sunkumus ir kančias, o taip pat neleisime, kad Vokietija taptų varžyba tarp Rytų ir Vakarų objektu.

JAV reikalauja, kad Potsdamo susitarimų principai būtų įgyvendinti. —kalbėjo Byrnes. Potsdamo buvo susitarta ne tik nuginkluoti ir demilitarizuoti Vokietiją, bet ir atstatyti jos ekonominį ir transporto vieningumą. Praėjo metai laiko, tačiau nė žingsnio nepažengta į priekį. Kontrolinė Taryba ne tikai pati nieko nenuveikė, bet ir

neleido vokiečiams atstatyti savo sugriautą ūkį. Turi būti leista vokiečiams pradėti tvarkyti savo reikalus. Mes nepakėsime, kad Vokietija būtų kieno nors satelitinė valstybė arba joje būtų sukurtas savas ar svetimas diktatūrinis režimas. Ji turi laisvai eiti demokratijos keliu. Bet kol ji pribres iki tikros demokratijos, negalės turėti centrinės vyriausybės. Tačiau jai turi būti padedama kurti regionines vyriausybes, susikurti demokratiinių valdininkų kadrus, išsidirbti savo konstituciją. Tokiu būdu drauge su ekonominiu Vokietijos suvienijimu turi eiti ir politinis. Atėjo laikas, pabrėžė min. Byrnes, kada Vokietijos zonų rubežiai turi skirti tik skirtingų valstybių okupacines kariuomenes, bet ne dalinti Vokietiją ekonominiai ir politiniai. Tada yra numatyta Potsdamo susitarime ir to nori JAV.

Toliau min. Byrnes griežtai pasisakė prieš reparacijų ėmimą iš bėgamos Vokietijos pramonės gamybos. Tokio nutarimo Potsdamo nebuvo padaryta. Potsdamo buvo nutarta pasikeisti tarp Vokietijos zonų

gėrybėmis, o tai nėra vykdoma. Rytinė Vokietijoje buvo žymi Vokietijos maisto produkcija, tačiau Vokietinė Vokietija iš ten ne tik nieko negauna, o iš ten į suspaustą Vokietiją atvyksta masės žmonių, kurie, drauge su okupacinių kariuomenių ir be tėvynės asmenų pareikalavimais, dar labiau apsunkina ir taip sunkų Vokietijos maitinimą.

Paskiau min. Byrnes priminė, kad dėl priskyrimo Sovietų Sąjagai Karaliaučiaus su Rytprūsiais ir Silezijos bei Pomeranijos Lenkijai, paskutinį žodį tars visuotinė Taikos Konferencija.

Byrnes pabrėžė, kad JAV netrukdytų Prancūzijos aspiracijoms į Saaro kraštą, tačiau nesutiks, kad Ruhro ir Reino kraštas taptų kurios nors valstybės išimtinio įtakoj, lygiai kaip nesutiks, kad tas ginklų ir karo pramonės žaliavų centras liktų be griežtos kontrolės.

Baigdamas min. Byrnes išreiškė JAV troškimą matyti Vokietiją tarp taiką mylinčių demokratiškų kraštų ir tuos tikslus pasiekti JAV visomis išgalėmis remis.

Graikija ir Anglija kaltina

GRAIKIJA IR ANGLIJA KALTINA

New Yorkas, IX. 6. Vakarų šalyse priešpriešiniame Saugumo Tarybos posėdyje į USSR mestus Graikijai kaltinimus atsakė Graikijos atstovas.

Jis kategoriškai užakcentavo, kad visą triukšmą kelia kariniai prieš Graikiją nustatyta Jugoslavijos, Albanijos ir Bulgarijos propaganda. Jugoslavijoje ir Albanijoje esą graikai yra persekiojami ir naikinami. Kaip gali grąžinti taiką Graikija, kuri tikrai dabar pradeda organizuoti savo kariuomenę, kai tuo tarpu Bulgarija turi po ginklu 150.000 vyrų, Jugoslavija — 300.000 vyrų, gerai apginkluotų moderniais sovietų ginklais, Albanija Graikijos pasieny laiko daug tūkstančių gerai ginkluotų kariuomenės? Kokiais tikslais sovietai apginklavo Jugoslaviją, kuria

jos karo pramonę ir sovietų inžinierai veda kelius ir geležinkelius į Graikijos pasienį? Kokiais tikslais jugoslavai ginkluoja graikų teroristų gaujas?

Graikijos atst. prašė S. Taryba USSR skundą, kaip visiškai nepamatytą, atmesti.

USSR skundą jis pavadino kaip niekuo neparemtu propagandos triuku. Graikijoje padėtis nėra jau tokia bloga, kokia vaizduojama, o ji būtų visiškai normali, jei nebūtų komunistinės propagandos ir kirsinimo tiek Graikijos vidų, tiek jos artimuose kaimyniniuose kraštuose. Tokie nepagrįsti skundai gali tikti dar labiau sumažinti S. Tarybos autoritetą, o dėl jų nerimto pobūdžio nevertėtų jų nė svarstyti.

Kitas S. Tarybos posėdis įvyks ateinanti pirmadienį ir vyks tolimesnė debatai dėl USSR skundo.

Plenumo posėdis

Paryžius, IX. 6. Šiandien buvo suauktas Taikos Kongreso, plenumo posėdis, kuriame kalbėjo Persijos atstovas. Jis pasisakė prieš grąžinimą Italijai jos buvusių kolonijų, reikalavo Libijai nepriklausomybės ir Egiptui reparacijų. Posėdis truko pusę valandos.

Italijos teritorinė komisija kalbėjo Lenkijos atst., kuris Trieste palygino Dancigui. Pasak jo, Dancigo gyventojai po tam tikro laiko pasijuto Vokietijos piliečiais, tad Trieste gyventojai taip pat gali tapti Italijos piliečiais.

Anglijos atst. McNeal pasipriešino tam palyginimui pareiškdamas, kad Trieste yra svarbi vasai Centrinei Europai, o be to ji turi būti tiesioginė JTO kontrolė.

Rumunijos ekonom. komisijoje amerikiečiai reikalavo, kad tas kraštas atlygintų visus nuostolius, kurie buvo padaryti karo metu Rumunijoj esančiam sąjungininkų turtui.

Vyšinskis tams pasipriešino ir pasiūlė 1/3 nuostolių atlyginimą, nes ir SSSR nereikalaujanti pilno nuostolių atlyginimo.

MOLOTOVAS GRĮŽO

Paryžius, IX. 6. Šiandien po pietų į Paryžių grįžo SSSR delegacijos Taikos Konf. pirmininkas V. Molotovs. Pakeliui iš Maskvos, jis buvo sustojęs Berlyne ir ten turėjo pasitarimą su marš. Sokolovskiu.

Vėl numusė lėktuva

Londonas, IX. 7. Jugoslavijos vyr. paskelbė komunikatą, kuriame sakoma, kad rugsėjo m. 5 d. jugoslavų naikintuvas privertė nusileisti graikų karinį lėktuvą, kuris skraidė virš Jugoslavijos teritorijos Lakūnai internuoti ir vedamas tardymas.

SSSR IŠSTOS IŠ JTO?

Londonas, IX. 6. Šiandien Daily Herald nr. svarstomas galimumas, kad SSSR gali išstoti iš JTO. Tada atidalinėtų Rytus nuo Vakarų, pareiškia laikraštis, o tai gal ir būtų geriau išryškėti tiems neaiškiems santykiams ir po tam tikro laiko ramumo bendradarbiavimas gal ir turėtų geresnių rezultatų negu dabar.

Daily Mail rašo, kad paslaptiniai raketiniai sviediniai skraido ne tik virš Švedijos, bet pastaruoju laiku jie jau pasirodė ir virš Belgijos ir Graikijos. Ar tai yra pastangos paveikti ir nervus, ar tik paprastos bandymų klaidos? — klausia laikraštis.

ŠVEICARIJOS PAREIŠKIMAS

Bernas, IX. 6. Šveicarijos užs. reik. min. Šiandien pareiškė, kad Šveicarija, prieš paduodama prašymą įstoti į JTO, nori gauti garantiją, kad jos neutralumas bus išsaugotas.

Prancūzų socialistų kongresas

Siomis dienomis Paryžiuje pasibaigė prancūzų socialistų partijos kongresas, kurio pradžioje išrodė, jog partijos politikoje turės įvykti didelių permainų. Partijos vadovybės dabar vedama politika susilaukė labai griežtos kritikos. Jai buvo prikišama vedamos politikos dešinumas, akla prisirišimas prie tripartinės formulės, priartėjimas prie MRP ir nutolimas nuo komunistų. Savo nepasitenkinimą kongresas pareiškė atmesdamas dviem trečdaliais balsų vadovybės pateiktą apyskaitą.

Pirmosios dienos diskusijos taip pat parodė, kad partijoje esama sumišimo. Partijos vadovybę kaltino ir kairysis ir dešinysis sparnas. Laikraščiai galėjo rašyti, kad socialistai yra priešingi viskam ir visiems. Leon Blum pareiškė, kad partijos susilpnėjimo priežastis yra ta, kad socialistų aktyvistai yra perimti baimės. Jie bijo komunistų nuomonės dėl jų veiklos, bijo ginti partijos liniją, bijo atsakingumo ir naujenybių. Piktos esama jų viduje, — pasakė jis. Tai yra stoka užsidedimo, tikėjimo ir drąsos.

Guy Mollet šalininkų sudaryta didžiulė opozicija, kuri pareiškė nusistatymą išlaikyti marksistinės doktrinos grynumą ir siekti bendradarbiavimo su komunistais, išrodė, pasakus visą socialistų partiją į kairę.

Tačiau Kongreso priimtos rezolucijos tokius lūkesčius apvylė.

Doktrinos klausimu Kongresas, tiesa, pareiškė savo ištikimybę mokslinio socializmo pagrindams, tačiau sykiu pareiškė, kad marksizmą reikia suderinti su dabartinio laiko reikalavimais, o tai praktiškai leidžia marksizmą reviduoti, kaip kad L. Blum pareiškė, kad dvasia yra senesnė už materiją.

Politiniu klausimu rezolucijoje skelbiama socialistų partijos savarankumas santykiuose su kitomis partijomis. Kitos partijos charakterizuojamos taip: MRP yra klerikalinė partija, tačiau ji uži-

ma buvusią radikalų partijos vietą, t. y. kariaują poziciją. Radikalai darosi vis labiau konservatyvesni. Komunistai yra priklausomi Sovietų valdžios, vadinas, jie nėra tautinė partija ir savo viduje nepaiso demokratiškos pagrindo. Ypač daug kalbėtojų kritiškai pasisakė prieš komunistus. Kongresas nutarė panaikinti socialistų—komunistų Susipratimo Komitetą, o praktiškai tas reiškia nutraukimą santykių su komunistais.

Rinkimų sistemos klausimu kongresas pasisakė už proporcinį balsavimą, tačiau pareikšdamas kai kurių pakeitimų reikalavimą.

Pagaliau užsienio politikos klausimu socialistai pasisakė prieš didžiųjų valstybių bloką, prieš valstybių pasidalinimą priešingais kovojančiais frontais.

Aplamai galima pasakyti, kad, nepaisant kairiojo spar-

no persvaros balsavimuose, paskutinė rezolucija rodo pasukimą daugiau į dešinę, negu į kairę.

Kokių būdu tai atsitiko?

Savo kalbose senieji partijos vadai kvietė išlaikyti partijos vieningumą. Kongresui atmetus partijos vadovybės apyskaitą, socialistai ministeriai, matyt, pagrasino pasitraukia iš vyriausybės, o kairysis sparnas to ir išsigando. Kai kurie laikraščiai pareiškė nuomonę, kad kairieji persigando savo pergalės. Dar teigiama, kad besitartinčių rinkimų akivaizdoje socialistai panoro išeiti prieš rinkikus kaip vienaalytė pajėga.

Kongreso rezolucijoje yra ir nemaža posūkių į kairę. Išrodė, kad prancūzų socialistų partija artimiausioje ateityje stengsis pasirodyti kairesnė už komunistų partiją.

Anglosaksų kreiseriai Viduržemio juroje

Anglosaksų kreiseriams atplaukus į Viduržemio jūrą, „Izvestija“ rašo: „Si amerikiečių demonstracija turi norą įspėti. Reikalui esant, „Roosevelt“ ir „Missouri“ gali įplaukti į Dardanelų sąsiaurį“.

Sovietų spauda aštriai puola anglosaksus dėl šių karo laivų pasirodymo. Amerikiečių kontradmirolas Viduržemio jūroje esančiam karo laivynui — John H. Cassady nurodo: „Rugsėjo 5 d. viršum Atėnų skraidys 123 lėktuvai, Graikijos vyriausybei paprašius“.

Jis nurodo, kad minėti karo laivai atplaukė į Viduržemio jūrą pilnai apsiginklavę, lyg tai būtų karo metas. Be normalių ginklų laivai turi

ir „Slaptuosius“, kurių smulkiau neaptaria. Italų žurnalistui paklausus, ar „Roosevelt“ turi atominę bombą, kontradmirolas pareiškė: „Į klausimą negaliu atsakyti“.

Dėl Sovietų karo laivyno pasirodymo Viduržemio jūroje Cassady pareiškė: „Jei tai įvyks, nesudarys nemalonaus išpūdžio kai kurioms tautoms. Manau, kad Sovietai gali čia atvykti“.

Anglosaksų karo laivynas vis dar telkiamas Viduržemio jūroje. Rugsėjo viduryje karo laivų skaičius sieks 60. Didesnieji laivai sustos Pirėjaus uoste.

Paskutinėmis žiniomis lėktuvnėsis „Roosevelt“ jau atvyko į Viduržemio jūrą. Ši laivą ir jo palydovus pasitiko Graikų karo laivai.

Sovietu — lenku pasitarimai Minske

Varšuva. IX. 7. Prieš keletą dienų, kaip pranesa „La Croix“ Minske įvyko pasitarimas tarp Stalino ir Lenkijos vyriausybės atstovų — prez. Bierut, min. pirm. Osobka Moravski, Homulka ir partijų atstovų.

Stalinas pasitarime turėjęs lemiamos įtakos Lenkijos vidaus ir užsienio politikai. Kai kurios partijos — socialistai ir darbiečiai taupusavyje nesutarė. Jų atstovus Stalinas atskirai priėmė Maskvoje. Dabar jis pritarė socialistams atskirai eiti į rinkimus.

Užsienio politikos klausimai buvo dienotvarkės centre. Lenkų atsikirtimas britams į jų notą rodo, kad šis žygis padarytas sovietams pritarus.

J. v. Ribbentrop linkėjimai „Le Monde“ praneša, kad J. v. Ribbentrop paskuti-

niame savo žodyje štai ką pareiškė ir palinkėjo anglosaksams.

„Mano atsilankymo metu Maskvoje Stalinas net neušiminė apie taikų būdą likviduoti vokiečių — lenkų nesantarvę, remiantis Briand — Kellog paktu. Jis man leido suprasti, kad Sovietams nepereidus pusės Lenkijos ir Pabaltijo valstybių, Maskvoje aš neturiu ką veikti.“

Siandieną D. Britanija ir JAV yra atsidūrusios panašioje padėtyje tvarkant santykius su Sovietais, kaip Vokietija, sudarydama su jais sutartį. Ar Azija įsiviešpatuos Europoje? Ar Vakarų galybės sulaikys Sovietus? Tai įvyks prie Elbės, Adrijos, Dardanelų? Ar linkiu iš visos širdies, kad JAV ir D. Britanijai tat geriau pavyktų, kaip mums“.

Idomus argumentavimas Pabaltijo klausimu

„Daily Mail“ rugpiūčio 31 d. numeryje E. W. Chevalier iš Paryžiaus atvirų laišku skyriuje štai ką dėsto apie Pabaltijį: „Dienraščio praėjusiuose numeriuose buvo įdėtas iš Maskvos spaudos pranešimas, pateiktas Reuterio, kad Sovietai ryšyje su penkių metų planu Pabaltijį numato sustiprinti savo įtaką, ypač Lietuvoje ir Estijoje. Pranešimuose Sovietai tat laiko vidaus klausimu, ju vidaus politika, kaip tai žemės reforma, pramonės gamybos skatinimą ir pasiekimą 80% prieškarinio lygmens. Prašau leisti pareikšti šias pastabas.“

Sovietai užgrobė Pabaltijo valstybes prieš jų valią, sulaužė tarptautinius pasižadėjimus, nepuolimo sutartis, jų pasirašytas su minėtomis valstybėmis.

Kaip žinote, Sovietai su Vokietija buvo sudarę slaptą sutartį pasirašytą 1939 m. rugpiūčio 29 d. Ši slaptoji sutartis buvo antrojo pasaulinio karo tikroji priežastis. Iš jos išplaukia Lenkijos pasidalinimas, Lietuvos, Latvijos, Estijos okupacija. Pastarąsias valstybes Sovietai ginkluota jėga priverstė tapti satelitais, netekusiais nepriklausomybės.

Tų kraštų pramonė Sovietų visai sunaikinta, pagal jų sistemą visi gaminiai pagrobti, išvežti, visai nežiūrint į tų kraštų reikalavimus.

Sovietų okupacija toli nuo tų kraštų atstatymo, nes sukūrė visišką suirutę ir teroro sistemą, siaučiančią okupuotose kraštuose. Su pagarba“.

D. BRITANIJĄ PATIEKĖ ITALIJAI SĄSKAITĄ

Londonas, IX. 5. Vakar vakare ekonominė Italijos komisijoj D. Britanija patiekė reikalavimą iš Italijos reparacijų 2.880.000.000 sv. sterlingų.

Reuteris pažymi, kad D. Britanija nereikalauja iš Italijos reparacijų norėdama kiek galima greičiau atstatyti ekonominiai Italiją, tačiau šią sąskaitą patiekė norėdama

nustatyti kitų valstybių reikalaujamų reparacijų proporciją.

Kaip yra žinoma, Jugoslavija iš Italijos reikalauja 2.462.000.000 sv. sterlingų, Graikija — 1.223.000.000, Albanija — 276.000.000, Egiptas — 10.000.000, SSSR — 25.000.000 svarų sterlingų.

ŽYDAI TEBEBĖGA Į JAV ZONĄ

Frankfurtas/M., IX. 6. Gen. Mc Narney, pasikalbėjime su spaudos atstovais pareiškė, kad kiekvieną dieną iš Lenkijos į amerikiečių zoną Vokietijoj nelegaliai atvyksta nemažiau kaip 1000 žydų. Toliau gen. Mc Narney pranešė, kad Prancūzija sutinkanti priimti 5.000 žydų, Italija — 10.000, Čekoslovakija — 10.000, Belgija — 1—2.000.

Didieji vėl susirinko

Paryžius, IX. 6. Šiandien po pietų Molotovo iniciatyva buvo sušauktas 4 didž. užs. reik. min. posėdis, kuriame dalyvavo ir Kinijos atstovas. Jame buvo svarstomas JTO plenumo atidėjimo klausimas. Molotovas pasiūlė tris galimumus: atidėti suvažiavimą, jį sušaukti Paryžiuje arba Zenevoje.

Siame posėdyje taip pat nepasiekta susitarimo. Tačiau Kinijos atst. įnešė naują pasiūlymą: JTO plenumo suvažiavimą sušaukti lapkričio m. 11 d. ir prieš tai atsiklausti kitų JTO narių nuomonės.

Henrikas Blazas

PRIESAI TAMSOJE

(Iš rinkinio „Vergų kolonose“)

Vėlyvo rudens dienos trumpos ir niūrios, kaip ir pats gyvenimas apkasus kasant. Dar tamsoje kelti, vos švinant varo darban, iš darbo grįžti jau temstant. Pietums sriubos atveža į laukus, vakare šiltos kavos turi išgerti dvaro kieme į purvą išsibridęs. Prausiesi tiesiai prie šulinio ir lipi pristatomais laiptais į tvarto palėpę ilsėtis. Šviesos jokios. Savo vietą ant šiaudų turi susirasti apgraiptomis. Lipi per svetimus žmones, o atsigulus, kažkokie svetimi lipa per tave ir taip dieną iš dienos ir naktis iš nakties.

O jei kartais, dažniausia rusai, suorganizuoja kur nors žvakigali, tai jiems jau tikra šventė. Tuoj kur nors kampe pasistatys jį ant kareiviško katiliuko dugno ir pila dvidešimt vieną, iki nesudegs iki paskutinio milimetro. Lošia kokie aštuoni, o žiopso aplink visas būrys. Po lošimo vienas praturtėja, nes jo kišenėje visų kitų partnerių pinigai ir visa kas vertingesnio. Visi kiti palieka be skatiko prie dūšios ir be vieno kito geresnio dalkto. Tačiau išlošusiojo laimė trunka neilgai, iki kito suorganizuoto žvakigalio. Tuomet, žiūrėk, jau išlošė viską kuris nors kitas ir buvęs turtuolis virsta elgeta. Ir taip laimės ratelis tarp rusų sukasi.

Tačiau, iš tikrųjų, visi mes čia elgetos. Ir tie, kurie pinigų turi ir tie, kurie neturi. Už pinigų vistiek nieko pirkti negali, nes niekas nieko neparduoda. Duona pašoko iki 100 markių kilogramas, sigaretė 10. Tūkstančių gi čia niekas neturi, o kelios šimtinės neturi jokios reikšmės.

Kai žvakigalio nėra, kai ruseliai negali lošti, o laikas dar nevykvas ir miego nesinori, tamsoje prasideda diskusijos.

— Ka mes veiksime, kai pasibaigs karas? — klausia kažkas tamsoje rusiškai.

— Namo važiuosim, — taip pat rusiškai atsako tamsoje kitas.

— Tai ką gi, vėl atgal į kolchozus? — klausia pirmasis balsas.

— Gal nori likti bernauti kur nors pas vokiečių? — taip pat klausimu atsako antrasis.

— Likti, nelikti, bet gero Vokietijos ūkininko bernas geriau gyvena už kolchozininką, ką jau bekalbėti apie patį ūkininką. — Tamsoje keli pritarią balsai:

— Žinoma! Aišku! Ką ir kalbėti! Svariai ūkininkai gyvena. Mūsų šeimoms kolchozininkams nė sapne neprisapnuoja.

Paimkim ūkininką, pas kurį aš čia dirbau Austrijoje, — įsiterpia lėtas jau nebejauno vyro balsas. — Namas poniškas — viena, apsirengęs su šeimą švariai ir visi odinius batus dėvi — du, dabar, karas, o valgo jie kaip mes per šventes nevalgėm — trys, gyvuliai tvartuose...

— Nutilk tu, svaločiau, fašiste... mat! — piktai nutraukė kalbėjusį tas, kuris klausė, gal nori pas vokiečių bernauti likti. — Visi jūs nieko neišmanot. Dirbkite kolchoze taip, kaip vokiečiai pas save dirba, ir turėsite dar geriau.

Tamsoje pakyla įvairiose vietose juokas.

— Ho, ho, ho! Kolchozo pirmininkas, partijos darbuotojai ir dabar gerai turėjo. Ko jiems trūko? Gal gulbės pie-no? O ar daug tu turėjai ir ar galėsi turėti kolchoze, nors dirbtum užsimušdamas? — sako balsas, pradėjęs pats pirmas pokalbį.

— Aš kolchoze nebuvau, aš dirbau fabrike, — atsako antrasis.

— O jeigu tu kolchoze nebuvai, tai nesikeik ir nesiginčyk, nes tau pienas, tur būt, nuo lūpų dar nenudžiūvo, kad susenėniais žmonėmis galėtum ginčytis. Fabrikas? Kiekvienas kolchozininkas tuč tuojau į fabriką pabėgtų, kad tik jį kas leistų. Bet visa bėda, niekas neleidžia. Prirakino prie baudžiavos ir tylėk dantis sukanęs. Pats dirbk, žmona dirbk, tik vaikas paūgėjo — dirbk, o po visų darbų nuogas, basas ir vos sausos duonelės su bulvėmis teištenki.

— Po karo viskas pasikeis, kad jus kur vėliai griebtų! — Šaukia vėl antrasis. — Mes karą laimėsime, nebereiks dirbti ginklavinuisi, nebereiks krauti maisto atsargų į sandėlius. Pramonė pradės gaminti reikalingų prekių, prisiauginsim pakankamai grūdų ir gyvulių, gyvensim poniškai. O vokiečiai už viską turės sumokėti.

— Nieko tu neišmanai, o tik agitoji, — pertraukia vėl pirmasis. — Mes mokėjome už pereltą pasaulinį karą ir dar už aną nespėjome sumokėti, kai jau vėl už šitą mokėti pradėjome. Nuo pačių 1929 metų mokam, kai tik petilietkas pradėjo skelbti ir į kolchozus varyti. Mokame už šį karą ir dabar. Ir anie ten likę ir mes čia į vergiją patekę. O kai šis karas baigsis, tai ne tik kad nieko negausime, bet ir vėl turėsime mokėti už būsimąjį pasaulinės revoliucijos karą. Ir taip be galo. Ne, sunku man ant širdies pagalvojus. Ir namo trokštu grįžti ir širdžiai nemėla, nes bijau kad ten nieko gero nerasiau, tai yra, rasiu visa taip kaip palikau, o tokio gyvenimo aš jau esu sotus iki valiai.

— Tai gal tu... matj, grįžęs pradėsi agituoti už fašistinį perversmą? — keikiasi antrasis. Visi kiti tyli.

— Įsikandai tu fašistus ir nieko daugiau nebežinai. Ar

tau anglai fašistai? Ar amerikiečiai fašistai?

— Ne fašistai, tai kapitalistai, vis tas pats, — atsikerta antrasis.

— Tai išeina, kad komunistai dabar veda karą sąjungoje su fašistais ir kapitalistais prieš fašistus, kad vėliau nugalėję vienus, galėtų atsisukti prieš kitus. Vadina-si, karui galo nebus ir mes būsime iš vokiškosios vergijos išlaisvinti, kad patektume vėl į ruošimosi būsimajam karui vergiją.

— Paskutiniam karui už proletariato pergale, durniau, suprantai?

— Visai nesuprantu, gudruoli. Vokiečių darbininkas prie fašistinio režimo karo metu beveik geriau gyvena negu bolševikinis darbininkas paties tvarkomoje valstybeje taikos metu. Ką gi bekalbėti apie Anglijos ar Ame-

rikos darbininkus? Rusų darbininkas prieš juos tėra skurdžius. Ir kur tu matei, kad anie leisis nugalėti tokiems ubagams, kaip mes. Kiekvienas iš jų turi daugiau dolerių, negu tu utėlių.

— Anglijos ir Amerikos darbininkai eis išvien su mumis prieš savo kraštų kapitalistus ir mes juos bematant suriesim į ožio ragą... matj!

— Savo keiksmiais tu nieko į ožio ragą nesuriesi, tai pirma. Antra, Anglijos ir Amerikos darbininkai su savo kapitalistais, kai bus reikalas, patys mokės susitvarkyti ir mūsų pagelbos nesišauks, tai kuriems galams jiems tą pagelbą siūlyti. Gal tam, kad pasaulyje daugiau neramumu kelti ir kad mes, besidarydami po kitus kraštus, nematykume, kas pas mus pačius namis darosi ir kaip mes patys tvarkomės arba, kitaip pasakius, kokie kapitalistai iš mūsų pačių proletarų tarpo mus tvarko.

— Tau kas leistų, tu šuns-nuki, tuoj sutvarkytum... — ir pridėjo tokį ilgą keiksmą-

Alé Nakaitė

LIETUVOS PARTIZANUI

Tau juodas miškas — broli, juoda neviltis — sesuo, o mylimoji — mirtis kovoje. Šalta krūtinė amžiais gimtoji žemėje alsuos, ir melsis lūpos kruvinos už ją —

1.

O buvo tvirtos rankos, arkla valdančios kietai, ir virto vagos, ir duona gardi. Tu nežinojai, kaip valstybės griūva, tik matai — atslenka tankai kiemą išardyti.

2.

Ir išardys tau gūžtą sunkiai sulipdytą jau, ir eis po jungu motina sena — Nebėr jau vietos — Kumštį keldamas — Tuojau — Ne vienas — Tūkstančiai jų — Eisena. —

3.

Suūžia miškas: žemė šimtmečiais ta jų — Už ką? — Pelėdos klykia šakose. Dejuoja medžiai baime, skuudais ir keiksmiais brašką, ir rauda girių Lietuvos dvasia.

4.

Už ką nekaltos senos gričios virsta pelenais, į tolimąją žiemą eisena? — Dainuojanti sesuo ir tėvas marškiniais vienais — Už ką? — Vaikai ir motina sena — — —

5.

O buvo saulė čia žaliuojančios laukuos, daina, ir juoda duona prakaite gardi. Valstybės grūmėsi, o Lietuva — maža, viena — Ir tankai slinko kiemus išardyti.

6.

Kodėl? — Tik paukščiai klykia — Pančiai nepasiekia jų. Už ką? — Dejuoja žemė nearta. Ar po griuvėsių, kraujo, išvartųjų dejuojančių žemėj besužels nauja karta?

Tau juodas miškas — broli, juoda neviltis — sesuo, o mylimoji — mirtis kovoje. Šalta krūtinė amžiais gimtoji žemėje alsuos, ir kruvina širdis maldaus už ją —

žodį, kad net žado pritrūko, kai jį baigė.

— Žinoma, sutvarkyčiau, — ramiai atsako pirmasis. Gyvenkit, girdi, ir mums gyventi leiskit. Ilgai kalbėjo.

Kol baigė, tamsoje girdėjosi ne vienas jau knarkė. Viokie programiniai išvedžiojimai šiai auditorijai buvo neįtikiną ir nuobodūs, čia buvo reikalingi skambūs lozungai, kurie galėtų imponuoti ir nusverti nuotaikas.

— Prikalbėjai, kalės vaike, net vežimu nepavežtum. — Atsiliepė keikūnas. — Gi tu buožė prakeiktas! Arba bent mažiausiai buožės išpera.

— Ne buožė, bet smulkaus sklypininko sūnus. Mano tėvas ties Voronežu tik 4 hektarus daržų teturėjo, bet aš dar gerai atsimenu, nors ir vaikas buvau, kaip mūsų šeima prieš kolektyvizaciją gyveno. Nei vieno svetimo darbininko nesamdėme, patys — tėvas, motina ir mes vaikai — visus daržus apdirbdavome. O kai pradėjo varyti į kolchozus, tėvą už nenorą pasiduoti su mumis visais ištrėmė už Uralo miškų darbams. Mums, vaikams, paugus pavyko grįžti, o kas atsitiko tėvui, nežinau. Susirašinėjimas jau prieš karą nutrūko, o dabar karo metu ir visai viskas dinga.

Tur būt jau gyvo nebėr. Atsimenu aš, kaip prieš kolektyvizaciją visi mūsų kaimynai daržininkai gyveno. Nors sklypai visų buvo, nedideli, bet buvo sotūs, apsirengę ir vaikus mokslui leido. O kai suvarė į kolchozus... Bet ką aš čia jums pasakosiu, juk ir patys visi žinote, savo akimis matėte, patys ant savo kailio pergyvenote. Kas sutinka, kad kolchozuose gyventi galima ir kas sutinka, kad jie po šio karo būtų palikti?

— Ką ir bekalbėt? — atsiduso iš kažkur toliau balsas.

— Būtų gera sudaryti šeimą ir žmoniškai pagyventi, kad nors sotas kiekvieną dieną būtų ir ne nuogas, — pridūrė kitas balsas.

— Jums... mat! ne žmoniškumo reikia, bet bizūno, — niršo keikūnas. — Maža jums dar vokiečiai ant sprandų pajodinėjo. Tėvynę reikia mylėti, bet ne kritikuoti. Jai reikia padėti, bet ne pirmoje eilėje sau iš jos naudos jieškoti. Svoločiai!

— Tu, tur būt, partietis? — paklausė reformų šalininkas.

— Dar tik komсомоле tebuva, — atsakė atvirai.

— Kai grįši, tuoj užskaitys į partiją, — su ironija pasakė pirmasis, — tokių ten reikia ir tokie ten gyvena.

— O tokius kaip tu, ten naikina, — atrėžė.

— Visiškai tiesą bent kartą pasakei. Todėl aš ir galvoju, jei tvarka nepasikeis, kažin ar apsimokės po karo grįžti?

Vienas kitas atsiduso. Miegojusieji vertėsi ant kito šono. Abu besiginčiją prieši nutilo.

O kai kitą rytą kolonos išsirikavo darbu, niekas negalėjo įspėti, kurie iš stovėjusių eilėse buvo tie du, vedę disputą dėl savo gimtinės. Dienos šviesoje rusai niekuomet politiniais klausimais nesiginčijo ir tokių ginčų vengė.

Gdanskas. Tik dešimties dienų laiko tarpe Gdanske buvo sugautas 131 asmuo bevagiant UNRRA prekes.

— **Oslo.** Sovietams užėmus šiaurinę Suomiją, Norvegiją susitarė su Sov. Sąjunga atstatyti buv. Rusijos ir Norvegijos sieną, kuri buvo nustatyta 1826 metais.

SEŠTADIENIO POPIETĖ

SIAUBAS

Muencheno-Frankfurto greitajame traukinyje susitiko du tautiečiai.

— Žinote, grįžtu tuščiomis iš Kempteno, — aiškinasi pirmasis. — Ten jau nė vieno akmenuko, kaip išluota... Ir pats fabrikėlis uždarytas ir baisiomis spynomis užkabinatas...

— Ai, ai, — kraipo galvą antrasis. — Vargė, tu mano... Ir ką jūs toliau nanote veikti?

— Aš visai nenusimenu. Dabar aš sumaniau pasidaryti rašytoju. Žinote, jau sugalvoju ir ką rašysiu, būtent, knygą vardu: „Siurpūs nuotykių keliaujant nuo barako iki virtuvės ir atgal“. Manau dar, kad mano draugas Mišeikis iliustruos, jis labai gabus: visas lagerio tvoras kreida jau yra aprašinėjęs, žinote... Ir tuojau išleisiu...

— Bet kodėl tamsta užsimanei pasidaryti rašytoju?

— Mat, kodėl... Žinote ką, nei MP nereikia bijoti, nei niekas krato. O be to, ir garbė... Meldžiamasis, o tamištelė kokio užsiėmimo?

— Aš esu literatūros kritikas...

Būsimojo garsaus veikalo autorius, nė žodžio netaręs, išsoko pro langą iš greitojo traukinio...

JO GRAŽIAUSI ATSIMINIMAI

— Jūs, tur būt, turite gražių atsiminimų iš savo visuomeninės veiklos Lietuvoje?

— Taip, itin gražių...

— Gal malonėtųmėte papasakoti ką nors?

— Taip. Kartą užsuku li-muziną į savo gimtąjį Kum-

pikų kaimą. Ant stalo garuoja blūdas kiaušiniene su lašiniiais ir...

— Ak, meldžiu, nebepasakokite toliau, tai per daug vaizdinga...

DRAUGYSTĖ

„Daily Graphic“ žinutėje „Draugystė rašo: Gen. Bethume, kontrolės tarybos Vienoje narys, mokėdamas rusų kalbą, nutarė pasišnekti su raudonarmiečiu. Kalba buvo trumpa: raudonarmietis atstatė pistoletą ir sušuko „Dava! časy“. Laikrodžiui nepasitenkino, atėmė ir portfelį.

SOVIETŲ KARO METO JUMORAS

Britų žurnalistas Winterton savo knygoje apie SSSR pateikia šį sovietuose karo metu paskleistą anekdotą:

— Ar girdėjai apie britų fronto pralaužimą Ardėnuose?

— Ne. Nejaugi Rundstedt?

— Nieko panašaus, tai vokiečiai bėgdami nuo raudonosios armijos pralaužė britų frontą.

— **Londonas.** Lady Stanley, Londono aristokratė, buvo patraukta teismo atsakomybėn už savo pinigų išleikimą. Buvo taip. Š. m. birželio mėn. ji važiuojo į Monte-Carlo atostogų. Iš atitinkamų įstaigų ji gavo leidimą išsivežti iš Anglijos tik 50.000 frankų. Išleidusi tuos pinigus, ji pradėjo rašyti savo bankui čekius, kurių prirašė 600.000 frankų sumai. Bankas, suprantama, tą sumą turėjo išmokėti. Bet pinigų savininką teismas už neleistiną valiutos išvežimą nubaudė 2.500 svarų (200.000 frankų) baudos.

J. K. Alonis

SVETIMO KELIO DULKĖS

(Fragmentas I)

1944.

Bobų vasara.

Erdvėle voratinkliai ir kovos lėktuvai.

Nebaigtoje pradalgėje taršėsi vasarą. Vagoje įsmeigta žagrė laukė artojo.

Keliu ir laukais keliavo žmonės. Dulkėti, voratinkliais apibėję iš išvargę žmonės labai skubėjo.

Upė. Tiltas jungė dviejų valstybių žemes. Prie tilto rinkosi žmonės iš miestų ir kaimų. Per upę praėjimo nebuvo. Ginkluoti vyrai buvo nesukalbami.

Pasilikti?!

Ne! Pereiti reikia!

Baimė ir neviltingas džiiovino smegenis ir plėšė širdis.

Naktis artėjo milžino žingsniais. O medžio atsirėmęs stovėjo žmogus nesvietiškai išvargęs. Ant medžio šaknies sėdėjo sulinkusi moteris. Kukčiojo kūdikis. Vyro akys tebuvo tik klaidus skausmas, o

iš jaunos motinos akių spinduliavo didelis, didelis rūpestis. Tokių akių prie upės buvo tūkstančiai. Retkarčiais žvilgsnis pakildavo į erdvę pilną voratinklių, bet tematy-davo tik sunkius lėktuvus.

Ten už miškelio, už kilometrų gal trijų, girdėjosi duslus dundėjimas. Retkarčiais suvirpėdavo žemė ir nerval.

Rudeninė naktis nusileido ant upės, šalikėlės medžių ir žmonių. Danguje pradėjo rinktis žvaigždės. Išklivusi iš savo orbitos žvaigždė siūlu nusidriekdavo per žvaigždynų lauką, pro milijonus savo seserų-smėkšteldavo ir išitirdavo erdvėje. Ta naktį mirė labai daug žvaigždžių.

Žvaigždės. Šilų kvapas. Tiek saulės dienomis. Ir tie voratinkliai...

Pasilikti? O gal?...

Žmogaus širdis buvo konflikte su protu.

Žmogus palikęs savo miestą, gimtą kaimą; metęs žag-

rę vagoje, nebaigęs pradalgės piauči, žinojo, kad voratinkliai Lietuvoje teskraidė tik saulėtomis bobų vasaros dienomis. Jis žinojo ir tai, — iš patyrimo ir intuicijos, — kad priešų susikirtimo audrą gal ir galima praleisti žemėn įsirusus ar pasislėpus miške — bet nebus galima išvengti vėlesnio sunaikinimo. Jis žinojo aiškiai ir visiškai tikrai, kad pasilikus, jo likimas būtų kaip to voratinklio, kurį ne šiandien, ne rytoj, tai po savaitės vistiek priplaks prie žemės, nubloks į nežinomą ir nykią dirvą atūžęs piktas, šiaurus rytų vėjas.

Paryčiu dundės už miškelio padažnėjo, ir suskambo metalu.

Prie upės plūdo dar daugiau žmonių. Ejo minios.

Girdėjosi kulkosvaidžiai.

Ginkluoti vyrai sulindo į apkasais vadinamus griovius.

Per tiltą, dundėjo ir dundėjo karinės mašinos. Pasirodė ir tie, kur dar vakar kovėsi prie miškelio. Jie išvargę ir purvini krito prie upės. Prie jų pribėgę voratinkliai buvo kruvini. Sudaužyta, iš-

sekusi ir kraujuojanti kariuomenė grįžo į savąją žemę.

Iš kautynių bėgo ir tankai. Jie labai skubėjo: traukė vežimus, gyvulius ir žmones.

Skraidė lėktuvai. Jų sparnuose buvo išpašytos raudonos penkiakampės žvaigždės. Bombos krito prie tilto: upėje ir ant kelio.

Tiltas buvo užtvėntas.

Iš lėktuvų šaudė kulkosvaidžiai. Šaudė pro baltus ir lengvus voratinklius į žmones upėje ir ant tilto.

Per upę bridus minia kažkuo priminė gyvulių bandą — bėgančią iš degančio miško, nuo laukinių žvėrių — nuo mirties ir siaubo.

O ant kelio, ant tilto ir upėje mirė žmonės, kaip per-eitą naktį žvaigždės danguje.

Pasiekusieji kitą krantą, kiek atitolę nuo tiesioginio pavojiaus, dar atsigriždavo atsisveikinti su baltų voratinklių apipintais gimtosios šalies laukais, liepanojančiomis sodybomis — su nuniokota ir žudoma Lietuva.

Atsisveikinimas buvo trumpas ir tragiškas. Žmogus sku-

NAUJO KARO PRANAŠAVIMAS

Prancūzų mokslo akademijos ilgametis gen. sekretorius, garsus sociologas, rašytojas prof. Georges Duhamel „Le Figaro“ rugpjūčio 30 dienos numeryje įdėjo aukščiau paminėta antraštė straipsnį, kurio ištraukas pateikiame.

„Tretysis pasaulinis karas įvyks. D. Britanija, narsioji Anglija, jo metu atliks tokį pat vaidmenį, kaip mažoji Belgija 1914 metais. Tuo noriu pasakyti, kad D. Britanija turės pasitraukti iš rikiuotės. Su priešu liks kovoti Amerika. Ji neturi net dvejų metų apsvastyti, pasiruošti ir sukurti naujus metodus. Ji turės atremti antpuolius, nelaukdama nesančių santarvininkų.

Atominės bombos bandymai įtikino, kad ši milžiniška jėga priešą greitai sunaikins. Lai mėjimas yra patikrintas tai šaliai, kuri pirmutinė smogs. Atominis ginklas baigė karą Pacifike, nes Japonija nutarė pasiduoti.

Aišku, kad atominis ginklas negali likti amžina paslaptis. Po dešimtmečio kiekvienas kraštas neprieinamose vietose turės atominį ginklų sandėlius.

Dėl to ginklo naudojimo tautos nesutars. Jei ir būtų pasirašyta sutartis, tai jos nebus laikomasi. O tai sudaro didelį pavojų. Niekas nebus varžomas sutarčių, o kiekvienas turės atominį bombų. Jau dabar specialistai neveltui ruošiasi apsisaugoti atominės bombos.

Karas pradės siausti vieną gražią dieną netikėtai, nes jau susidarė paprotys pradėti karą, jo visai nepaskelbus.

bėjo. Nuo veido lašėjo: gal prakaitas, gal upės vanduo, o gal ir ašaros. Tie lašai krito žemėn ir maišėsi su svetimų kelių dulkėmis, graužiančiomis akis ir širdis.

Zmonės keliavo. Daug valandų prabėgo nuo to laiko, kada jų kojos atsiremė į svetimo kelio grindinį. Jiems dabar buvo visiškai vistikie, kurias duris pasibelsti, prie kurio šulinio malšinti troškulį. Bet taip pat buvo aišku, kad vieną kartą reikės susirasti pastogę ir užuovėją.

— Sustosime čia, — staiga tarė Antanas Kalnias. Jauna moteris, ėjusi greta jo, dėkinga pasižiūrėjo į vyrą — juk tai dėl jos nuspreistas šis sustojimas. Ji nusiėmė batukus. Kojų pirštai buvo kruvini ir kulnys pūslėtos.

— Pamėginsime, gal vaikams pieno gausime, — sako vyras. Keletas užinteresuotų atsiskiria iš būrio ir pasuka į sodybas.

Jie grįžo netrukus. Be pieno — su palydovais. Kaimo seniūnas ir dar du vyrai juos atlydėjo.

Kaimui reikėjo darbininkų. — Pasilikime. Gal kas nors

Didieji centrai bus sunaikinti. Kraštai imsis apsaugos priemonių. Gyvybiniui centrai bus paskirstyti po visą kraštą. Atominės bombos sprogdinys sutrukdys mobilizaciją, bet ji bus daroma.

Taigi prasidės karas, kuriam savo uždavinį atliks šarvuočiai, lėktuvai, artilerija. Ir didžiausia atominė bomba negalės atlikti žymesnio vaidmens operacijose, kurios apims išstisus kontinentus. Ji tar-naus tik dideliems telkiniams ir įmonėms naikinti. Atominės bombos nemes ant medžio džio, nors po juo būtų ir generalinis štabas. Tuo pat metu įvyks du karai — uraniniai ir klasikiniai. Karuomenės išmoks gintis nuo atominės bombos. Bet greita armijos bus pakeistos atskirų dalinių, tarpusavyje neturinčių jokio ryšio. Tos gaujos greitai virst krašto viešpačiais. Valkataują kareiviai plėšikau. Ligos ir atominės bombos spinduliai sustabdys žemės ūkio darbus.

Atominės bombos sunaikins miestus, o su jais bibliotekas, kurios nušviečia mūsų sudėtingą gyvenimą.

Karas išsisems, nes nebus ko daugiau naikinti, nebus norinčių kovoti. Buvusiose sostinėse ant griuvėsių augs žolė. Tarp muziejų griuvėsių, vėjo pučiamos, linguos smilgos.

Nedaugelis žmonių, gyvenusių nežinomoje saloje, išvengs žaizdų, apsikrėtimo ligomis, mirties spindulių. Jie vėl pradės auginti gyvulius, sėti. Ir augs naujoji civilizacija, vargo persekiojama, abūojumo lydimą.

paiškės, — lyg ir abejodama pratarė moteris maldydamą kūdiki.

— Pasilikime. Juk kur ir benueisime. O iš čia vis arčiau namai, — kalbėjo akys ir lūpos.

Jau dešimt dienų jie dirbo svetimus laukus. Ir tai gal būtų ilgai trukę. Bet vieną dieną atvažiavo būrys ginkluotų, rudom uniformom vyrų ir išsivare visus kaimo buvusius svečios šalies vyrus. Ir iš kitų kaimų visus surinko. Buvo kalbama apie apkasų kasimą.

Kalnias atsiveikindamas žmonai kalbėjo:

— Nerimui nėra pagrindo. Juk sakė, kad rytoj, vėliausiai poryt sugrįšime. Visus, matal, įkinko į šį darbą. Atrodo, kad reikalai prasti. Kai grįšiu, išeisime iš čia. Būk tvirta ir tegul judviem sekasi gerai.

Jis pabučiavo žmoną ir vaiką. Dar paglostė ir išimaisė išvaromų vyrų būryje. Jau-noji moteris žiūrėjo į nueinantį baukšiu žvilgsniu. Ne-kontrolluojamos lūpos ištard: „Jaučiu...“ nebesimatvime... Šių žodžių šnab-

SUSEKTAS ŠNIPINĖJIMAS

Britų ir amerikiečių spauda plačiai rašo apie suimtus vokiečius šnipus, veikusius Sovietų naudai. Konservatorių organas „Daily Mail“ rugpjūčio 31 dienos numeryje rašo:

„Žiniomis iš Frankfurto a. M. JAV saugumo organai užtiko slapta vokiečių sąjūdį veikusių Sovietų naudai visose trijose vakarinėse zonose. Sąjūdžio užuomazga padaryta Sovietuose. Tat paaiškėjo iš 15 suimtų vokiečių. JAV saugumo karininkai praneša, kad šie vokiečiai priklausė „Laisvųjų vokiečių sąjūdžiui“, kuris patikrintomis žiniomis, veikė amerikiečių, britų, o pastaruosiu laikui ir prancūzų zonose. Ši veikla laikoma nelegalia.

Suimtieji perteikė žinias apie amerikiečių kariuomenės judėjimą Sovietams. Jie buvo „Laisvos Vokietijos Komiteto“, sudaryto Sovietuose 1940 metais ir vadovaujamo gen. von Seydlitzo, kariai. Kiti 54 generolai buvę šio sąjūdžio bendrininkai. Šis komitetas dabar Vokietijoje turis mil. narių, ju tarpe nemažai buvusių karininkų ir karių. Šie sąjūdžio nariai dabar priklauso komunistų partijai.

Stutgarto srityje vadovu buvo Walter Kazmarek, kuris pradėjo šnipinėtį pereinamais metais rugsėjo mėn. Žinias perdavinėjęs tuo metu buvusiai Sovietų repatriacijos komisijai. Jis palaikęs ryšius su So-

Pabaigai autoriaus fantazija tikrai neprofororiška. Ji rodo tik vieną — kokio karo psichozo ir kokios karo baimės dabar esama. Beveik pasaulio galo laukiama. G.

viety saugumo agentu majoru Drošin, kuris 1940 metais dalyvavo minėto vokiečių sąjūdžio organizaciniame darbe.

Kazmarek gavo tarnybą MG „specialiame skyriuje“ Stutgartė, taigi veikė kontrvalgyboje. Tuo pat metu daug dirbo ir minėtame komitete. Minėta tarnyba amerikiečių žinyboje jam sudarė geras sąlygas veikti vokiečių slaptoje organizacijoje. Jis buvęs labai žiaurus, gangsteriškais būdais reikalavęs iš krautuvininkų, buvusių nacių, duoklės pinigais ir maistu.

BUVO RUOSIAMAS BAKTERINIS KARAS

Ramiai monotoniškai nusiteikusi Niurnberga, atsidėjusi besibaigiančio karo nusikaltėlių proceso teisinėms formulėms, pereitą savaitę iš naujo sukrėtė buvusio vokiečių generolo Dr. Walterio Schreiberio parodymai.

Schreiberis, buvęs Berlyno universiteto higienos ir bakteriologijos profesorius, karo metu perėjo tarnauti į vokiečių vyriausiąją karo vadovybę. Jis pareiškė, kad 1943 metų liepos mėn. Berlyne įvyko slaptas vokiečių vadų pasitarimas. Pralaimėjimų akivaizdoje buvo nutarta pradėti bakterinį karą, t. y. skleisti priešų užnugaryje įvairių apkrečiamų ligų bakterijas.

Organizuoti bakterinį karą Hitleris pavedė Goeringui ir davė jam plačiausius įgaliojimus. Goeringo įsakymu tuoju buvo sudaryta speciali bakteriologų komisija, kuri didelėje paslaptėje Poznanėje pradėjo savo darbą. Ta įstaiga buvo susprogdinta 1945 metais, kai čia pradėjo artėti rusai.

Komisija bakterinius bandymus darė su koncentracijos stovyklos kalniniais, jiems buvo skiepinamos įvairios ligos. Tų bandymų rezultate buvo nusistatyta iš specialių lėktuvų priešų užnugaryje „sėti“ maro bacilas.

Toliau liudininkas parodė, kad Poznanės apylinkėse buvo padaryti ir to bacilų „sėjimo“ iš lėktuvų bandymai, tačiau jis pats tuose bandymuose nedalyvavęs. Jis taip pat bandė teisime ginti wehrmachto generolus, esą jie nieko nežinoję apie Georgingo ruošimą naują „ginklą“.

Šių parodymų metu Goeringas smarkiai nervinasi.

Pagaliau liudininkas pareiškė, kad ta baisi karo priemonė nebuvo pavartota tik todėl, kad ji dar nebuvo kaip reikiant paruošta ir kad ji grasino vokiečių gyventojų apkrėtimu.

— Londonas. 875 asmens, ju tarpe trys arkivyskupai ir 188 parlamento nariai, universitetų profesoriai įteikė ministeriui pirm. Atlee petičiją, kurioje prašo imtis visų priemonių Anglijoje esantiems vokiečių belaisviams paleisti.

KRONIKA

SKAUTAI EKSORSUOJA

Nuertingenas. „Gedimo Pilies“ vietininkijos jūrų skautai-ės rugsėjo 2–5 d.d. buvo surengę iškylą į Bodeno ežerą. Pakeliui aplankę Ulmą, kur buvo lipę į aukščiausią pasaulį bažnyčią, Ravensburgą, Friedrichshafeną, Konstanzą ir Lindau. Bodeno ežere jūrų skautai davė įžodį, plaukė laivais ir bent iš tolo gėrėjosi gražiais Šveicarijos vaizdais ir Alpėmis. Iškylai, kurioje dalyvavo apie 40 asmenų, vadovavo jūrų skautų laivo vadas pschn. K. Aglinskis.

PAGERBĖ UNRRA DIREKTORIŲ

Hanau. Rugsėjo 14 d. Hanau UNRRA dir. maj. Heath šventė savo amžiaus 50 metų sukaktį. Ta proga stovyklos lietuvių bendruomenė per savo atstovus pasveikino jubilatą. „Dainavos“ choras sugiedojo ilgiausių metų, o gausiai susirinkusi visuomenė ir lietuviškosios organizacijos sukėlė didžiules ovacijas. Jubilatui buvo įteikta dovanų — tautiškų raštų kilimas. Dekodamas už sveikinimus ir dovanas, direktorius palinkėjo lietuviams sulaukti jų trokštamų laisvės. Šia proga tenka pastebėti, kad stovyklos lietuviai dir. Heath asmenyje visados randa jų reikalus ir nelaimę suprantantį globėją.

ŠIANDIEN ATIDAROMA DAINŲ ŠVENTĖ WUERZBURGE

Tautos šventė — rugsėjo 8 paminėti, Wuertzburge ruošiamą lyvauja apie 500 dainininkų ir ma dainų šventė, kurioje daper 100 tautinių šokių šokėjų. Dainų šventės išvakarėse, šeštadienį, ruošiamas atskirų chorų pasirodymas. Šiandien koncertuos Hanau ir Scheinfeldo choral.

LITUANICA LAIMI PRIES UNRRA

Wiesbaden. Rugsėjo 25 d. įvykusiose krepšinio rungtynėse Wiesbadeno „Lituanica“ nugalėjo UNRRA komandą pasekme 45:33 (18:16). „Lituanica“ taškus pelnė: V. Miškinis 15, Landsbergis I 12, Labanuskas 12, R. Miškinis 6, Landsbergis II 0.

PADĖKA

Visiems padėjusiems mano dukters egzaminų metu, ypač Nuertingeno lietuvių gimnazijos p. Direktoriui, p. Dr. Danilevičiui, p. Kairiui, p. Mažeikaitei, p. Juozapavičienei, p. Bruškienei ir p. Baublienei nuoširdus ačiū.

1946. IX. 3.

A. Vaitkevičienė.

LIETUVIAI SVETUR

Doc. J. Kuprionis jau JAV

Žinomas skautų veikėjas vyr. sktn. doc. Jonas Kuprionis, išvykęs š. m. liepos mėn. iš Vokietijos į JAV, jau yra pasiekęs Čikagą. Kur apsisistos galutinai, dar pats nežino.

Kun. Dr. J. Prunskis vadovauja LAIC Amerikoje

Kun. J. Prunskis, buv. „XX Amžiaus“ redaktorius, 1940 m. išvykęs į JAV ir Vašingtono Universitete įgijęs doktoratą, dabar vadovauja Amerikos Lietuvių Informacijos Centrai (LAIC). Jis prašo siųsti kiek galima daugiau žinių apie Lietuvą. Be kitko, besikreipiantiems giminių paieškojimo reikalu pataria rašyti į Liet. Konsulatą New-Yorke, kuris turi specialią šiuo reikalu tarnybą. Adresas: General Consulate of Lithuania, 41 W. 82 nd Str., New-York, N. Y., U. S. A.

Istorikas Dr. A. Kučinskas išvyksta iš Europos

Kauno gim. direktorius istorikas Dr. A. Kučinskas — Kučinskas, išėjęs iš KZ Stutthof ir 8 mėnesius pragyvenęs Lenkijoje, atsidūrė Paryžiuje. Lenkijoje, lenkų marijonų prašomas, išvertė iš liet. kalbos ir lenkų žinomą sudėtinę monografiją apie arkivysk. Jurgį Matulevičių. Paryžiuje Dr. A. Kučinskas ejo BALFO įgaliotinio pareigas. Šiomis dienomis jis išvyksta į JAV mokytojauti Marijanopolio Kolegijoje, į kurią toms pačioms pareigoms prieš kurį laiką išvyko ir poetas Dr. Aistis — Aleksandriškis.

„N. Lietuvos“ redaktorius persikėlė į Čikagą

Montrealyje einančio liet. laikraščio „Nepriklausoma Lietuva“ redaktorius Jonas Yla (brolis mūsų kacetininko prof. kun. St. Ylos), vedęs čikagietę Oną Laskauskiūtę, pats persikėlė į Čikagą.

Apie savo redaguotą laikraštį jis rašo: „Trys metai, kaip jam vadovauju. Tai mėnesinis žurnaliukas. Dirbau karo metu dirbtuvėje ir laisvomis valandomis jį redaguau. Dirbau dėl to, kad nebuvo kam kitam dirbti. Pasėkmės turėjau labai geras. Skaitytojų apstu. Šis žurnalas eina jau šešti metai... Sunkumų turime su lietuviškais bolševikėliais, kurių esama visgi nemaža. Vienok mes jų nepaisome ir kiek galėdami dirbame ir organizuojamės“.

Didžiausias „N. Lietuvos“ konkurentas yra bolševikiškasis Toronto „Lietuvių Balsas“, redaguojamas taip pat Jono Ylos (!). Abu redaktoriai, pasirodo, ukmergiškiai, kilę net iš vieno kaimo, bet (simboliškai) — vienas tarnauja Lietuvai, kitas — sovietams.

Laiskas redakcijai

Gerbiamas Pone Redaktoriau!

Dėl „Tremtinių Mokyklos“ redaktoriaus dipl. pedag. A. Kairio laiško, įdėto Tamstos redaguojamo laikraščio š. m. rugsėjo mėn. 31 d. 41-me nr., neatsisakykite leisti mums pareikšti štai ką:

Dipl. pedag. A. Kairys minėdamas savo laiške apsilenkia su tiesa, iškraipydamas faktus. Kiekvienas, perskaitęs „Tremtinių Mokyklos“ 1 nr. įrašą, įsitikins, kad mes turime ne tik moralinę, bet ir juridinę teisę vadintis Redakcinės Kolegijos nariais ir kad tokios Kolegijos, išrinktos Lietuvių Gimnazijos Nuertingene mokytojų kolektyvo, egzistavimas nepriklauso p. Kairio „malonės“.

Nė kiek nenorėdami mažinti dipl. pedag. A. Kairio nuopelnų išleidžiant „Tremtinių Mokyklos“ 1-jį nr., mes pabrėžiame, kad jo tvirtinimas, esą be mūsų žinios ir pritarimo į „Tremtinių Mokyklos“ 1 nr. pateko „ne tik Stasio Santvaro knygos „Laivai palaužtom burėm“ recenzija, bet ir visa kita medžiaga, kuri yra tilpusi žurnale“ — yra „Tremtinių Mokyklos“ 1 nr. medžiaga buvo patikrinta ir sutvarkyta viso redakcinio kolektyvo, tik p. Kairys

pralenkė mus savo veiklumu, savavališkai pakeitęs dalį spaudai paruoštos medžiagos, tuo mus tikrai nustebindamas.

Be to, dipl. pedag. A. Kairys, teigdamas, jog St. Santvaro knygos „Laivai palaužtom burėm“ recenzentas, „baigęs aukštuosius literatūros mokslus... yra kompetentiškesnis spręsti apie minimos knygos vertę, negu „mokytojas ar pulkininkas“, šauna pro šalį: mes savo laiške Redakcijai („Apžvalga“ 35 nr. rugsėjo 17 d.) ir nesimėmė vertinti minimos knygos meniniu požiūriu, nors vienas iš mūsų taip pat yra baigęs aukštuosius literatūros mokslus, taigi ne mažiau kompetentingas už patį recenzentą. Tačiau mes, kaip Redakcinė Kolegija, turime ne tik teisę, bet ir moralinę pareigą vertinti to ar kito straipsnio tinkamumą mūsų redaguojamam žurnalui. Gi viešas ir nereikalingas karininko ko laipsnio linksninavimas, ypač šiais laikais, rodo, mažiausia, stoką taktą ir diskretiškumą.

Protestuodami prieš šitokią „Tremtinių Mokyklos“ redaktoriaus dipl. pedag. A. Kairio elgesį, pareiškiame, kad esamomis sąlygomis toliau su juo bendradarbiauti negalėsime ir į bet kokias diskusi-



UNRRA Team 513 sekretorius Francois PREZIOSI
Dail. J. Penčylos šaržas

STACHANOVETISKUMAS ANTRAIP

Lietuvos komunistinė spauda su dideliu įtūžimu baro Panevėžio muilo kombinatą, kad tas per aštuonis mėnesius nesugebėjo pataisyti nežymių fabriko technikinių trūkumų ir nepaleido fabriko į darbą. Pasirodė, kad tarybiniai „inžinieriai“ sudėjo visai netinkamas sijos, o darbininkai yra tos nuomonės: nėra ko karščiuotis — muilą vistiek išves į „brolisškąsias“ respublikas.

AUKŠČ. SSSR TARYBOS SESIJA ATIDĖTA

Maskva, IX. 6. Aukšč. SSSR Tarybos sesija, kuri buvo numatyta sušaukti rugsėjo m. 20 d., atidėta į spalio m. 15 d.

jas čia iškeltais klausimais ateityje nesileisime.

Primkite, Pone Redaktoriau, mūsų pagarbos pareiškimą.

B. Rutkūnas J. Andrius

„Tremtinių Mokyklos“

Redakcinės Kolegijos nariai.

Nuertingenas, 1946. IX. 2

REDAKCIJOS PASTABA.

Šalių ginčą „Apžvalgos“ skiltyse Redakcija laiko baigtu.

APŽVALGA

Lithuanian Newspaper. Permitted by UNRRA Team 513. Išeina 3 kartus per savaitę: antradieniais, ketvirtadieniais ir šeštadieniais. Leidžia ir redaguoja Redakcinė Kolegija. Ats. red. Alb. Valentinas. — Prenumerata 1 mėn. — RM 6.-; atskiras numeris 50 pf. Redakcija: Nuertingen (Württ.), Katharinenstr. 31/1. Administracija: Kirchheim-Teck, Krenenstr. 18. — Ein. s-ta: Apžvalga Giro-Konto Nr. 2255 in Sparkasse Kirchheim-Teck (14a). Spaudžia: A. Gottliebs & J. Oßwalds Buchdr., Kirchheim-Teck.